

<http://dx.doi.org/10.16926/p.2016.25.17>

Julia ROGUSKA
Olga JAKUBIAK

Katedra Ukrainistyki na Uniwersytecie Warszawskim w obliczu nowych wyzwań w nauczaniu języka rosyjskiego

Słowa kluczowe: nauczanie języka rosyjskiego, Katedra Ukrainistyki UW, różnorodność kulturowa, studenci z Ukrainy, motywacje, poziomy znajomości języka, wyzwania w nauczaniu.

Wprowadzenie

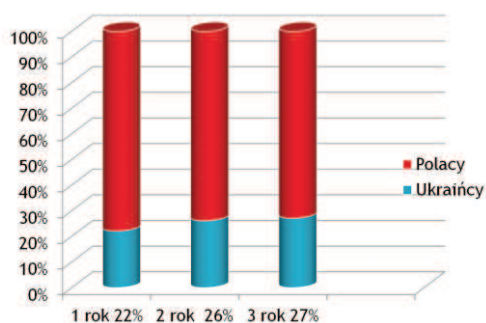
Katedra Ukrainistyki Uniwersytetu Warszawskiego założona w 1953 roku jest najstarszym ukraińskim ośrodkiem akademickim w Polsce. Oprócz warszawskiego istnieją jeszcze ośrodki ukraińskie w Krakowie, Lublinie, Wrocławiu i Poznaniu. Na Uniwersytecie Jagiellońskim, Warszawskim i Uniwersytecie Adama Mickiewicza działają osobne katedry ukrainistyki i ukraińszoznawstwa, we Wrocławiu, Lublinie, Olsztynie i Opolu kierunek ten jest proponowany w ramach większych jednostek naukowych¹.

W roku akademickim 2012/2013 Katedra Ukrainistyki Uniwersytetu Warszawskiego włączyła do programu dydaktycznego studiów licencjackich i magisterskich język rosyjski i angielski jako języki kierunkowe. Język rosyjski wprowadzany jest w drugim semestrze I roku na studiach licencjackich (studia I stopnia) i w pierwszym semestrze I roku studiów magisterskich (studia II stop-

¹ Szerzej na ten temat, zob.: I. Mytnik, *Warszawska ukrainistyka wczoraj i dziś. Przemówienie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Ukrainistyka – tradycje i współczesność” (Warszawa 6 grudnia 2013)*, [w:] „Studia Ucrainica Varsoviensia”, t. 3, red. I. Mytnik, Warszawa 2015, s. 15–20; S. Romaniuk, M. Saniewska, *Rzadko nauczany język sąsiada*, „Języki Obce w Szkole” 2014, nr 4, <http://jows.pl/content/rzadko-nauczany-j%C4%99zyk-s%C4%85siada> [dostęp: 1.03.2016], s. 44.

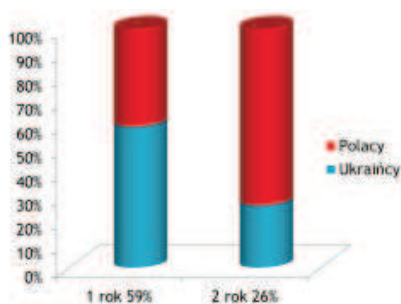
nia). Nauczanie języka rosyjskiego objęło następujące przedmioty: na studiach I stopnia – praktyczną naukę języka rosyjskiego oraz warsztaty tłumaczeniowe, na studiach II stopnia zaś, obok wspomnianych przedmiotów – język turystyki oraz język biznesu, a także prowadzony w języku rosyjskim przedmiot pn. „wybrane zagadnienia z literatury i kultury rosyjskiej”. Przedmioty te określane są umownie „modułem rosyjskim”. Celem tak zróżnicowanego programu jest poznanie przez studentów leksyki ogólnej i specjalistycznej oraz wykształcenie u nich kompetencji lingwistycznych ze wspomnianych obszarów. Po ukończeniu studiów słuchacze osiągają poziomy biegłości językowej B2+ (studia licencjackie) i C1 (studia magisterskie)².

W Katedrze Ukrainistyki kształcą się głównie polscy i ukraińscy studenci. Ci ostatni stanowią obecnie coraz liczniejszą grupę (na studiach I stopnia procentowy udział ukraińskich studentów waha się od 22 do 27%, na studiach II stopnia zaś – od 26 do 59%)³.

Wykres 1. Procentowy udział polskich i ukraińskich słuchaczy na studiach I stopnia (licencjackich)

Źródło: oprac. własne.

Wykres 2. Procentowy udział polskich i ukraińskich słuchaczy na studiach II stopnia (magisterskich)

Źródło: oprac. własne.

² Oznaczenia poziomów biegłości językowej według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ).

³ Przytoczone dane dotyczą roku akademickiego 2015/2016.

W niniejszym artykule skupiamy uwagę na słuchaczach z Ukrainy, ukazujemy takie aspekty dotyczące ich studiowania w Polsce, jak: motywacje do podjęcia studiów, różnice w poziomie znajomości języka rosyjskiego i problemy interferencji językowej, wynikającej ze zbieżności języka rosyjskiego, ukraińskiego i polskiego.

1. Motywacje do podjęcia studiów

Kandydaci podejmują studia w Katedrze Ukrainistyki z rozmaitych powodów. Ich motywacje można podzielić na zewnętrzne i wewnętrzne. Do pierwszej grupy zaliczamy te czynniki determinujące wybór studiów, które są w jakimś stopniu niezależne od przyszłych słuchaczy. Na decyzję o rozpoczęciu nauki w Polsce ma wpływ m.in. sytuacja polityczno-ekonomiczna na Ukrainie, trudności z dostaniem się na bezpłatne studia, brak perspektyw zawodowych. W Polsce coraz częściej osiedlają się całe rodziny. Z reguły najpierw, w nadziei na lepsze warunki życia, przyjeżdżają pojedyncze osoby, a gdy już znajdą pracę i mieszkanie, sprowadzają tu swoich najbliższych, w tym również nastoletnie dzieci, które po skończeniu szkoły średniej nadal chcą się kształcić. Nierzadko w podjęciu decyzji o wyjeździe z Ukrainy pomaga fakt posiadania Karty Polaka, która ułatwia zdobycie wizy i osiedlenie się w Polsce. Uprawnia też do bezpłatnych studiów na Uniwersytecie Warszawskim, na tych samych zasadach, co obywatele Polski. Niekiedy kandydaci kierują się wyłącznie względami praktycznymi, czyli potrzebą zdobycia wizy studenckiej, uprawniającej do pobytu w Polsce przez okres dłuższy niż trzy miesiące. Dotyczy to przede wszystkim osób bez Karty Polaka. Coraz bardziej istotnym czynnikiem w ostatnim okresie jest też niestabilna sytuacja polityczna i wybuch wojny na Ukrainie, które powodują ucieczkę obywateli do krajów ościennych. Dla tych osób możliwość przyjazdu na studia do Polski to nadzieja na lepszą przyszłość. Często osoby te nie są zdecydowane, są zbyt młode, żeby mieć w życiu określone cele zawodowe, toteż studia w Katedrze Ukrainistyki dają im możliwość głębszego zapoznania się z literaturą, sztuką, szeroko pojętymi zagadnieniami kulturologicznymi ich kraju, dając jednocześnie czas na nauczanie się języka polskiego i zastanowienie, czego oczekują od życia.

Drugi rodzaj motywacji wynika z wewnętrznych potrzeb kandydatów. Przy wyborze studiów przyszli słuchacze kierują się chęcią rozwoju zawodowego i osobistego, zdobycia wykształcenia pozwalającego na awans społeczny oraz podjęcie pracy zgodnie z ich aspiracjami. U niektórych kandydatów decyzja o rozpoczęciu nauki wiąże się z pragnieniem pogłębienia wiedzy o języku, literaturze i kulturze ojczystego kraju (szczególnie dotyczy to osób, które osiedliły się w Polsce jakiś czas temu). Inni dążą do zdobycia uprawnień do nauczania języków wykładanych w Katedrze Ukrainistyki (oprócz możliwości wyboru jednej

z dwóch specjalizacji: językoznawczo-tłumaczeniowej lub literaturoznawczo-kulturoznawczej, studenci mogą uczęszczać fakultatywnie na specjalizację nauczycielską, po ukończeniu której otrzymują uprawnienia pedagogiczne). Niebagatelną sprawą jest również fakt, iż w Katedrze Ukrainistyki duży nacisk kładzie się, oprócz języka ukraińskiego, również na dwa pozostałe języki – rosyjski i angielski. Absolwenci tego kierunku kończą więc studia ze znajomością trzech języków, potwierdzoną dyplomem uniwersyteckim. Daje to szersze perspektywy znalezienia pracy.

2. Poziom znajomości języka rosyjskiego

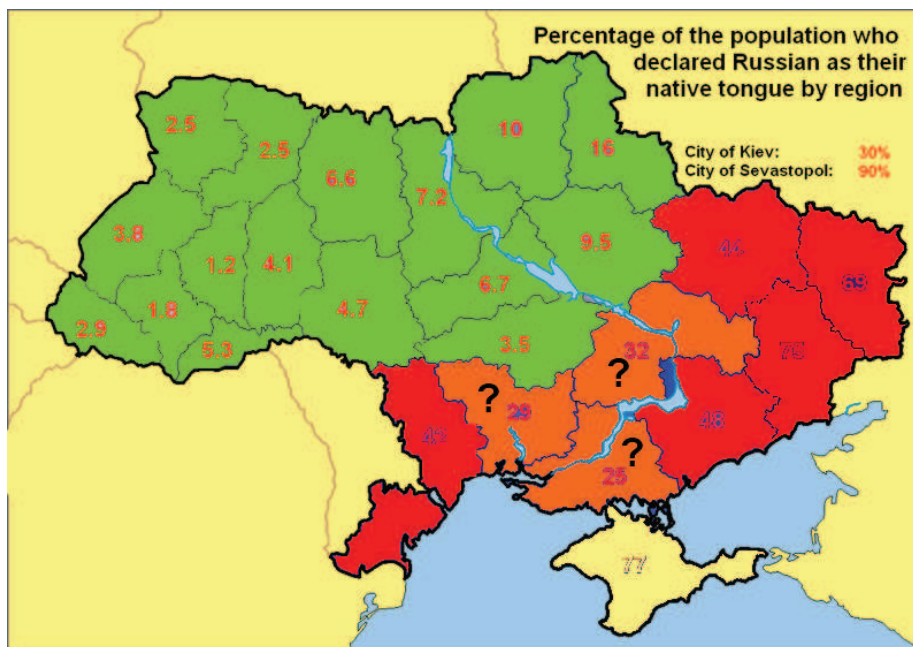
Zarówno polscy, jak i ukraińscy studenci rozpoczynający naukę w Katedrze Ukrainistyki odznaczają się bardzo zróżnicowanym poziomem znajomości języka rosyjskiego: od początkującego po różne stopnie zaawansowania. Warto przy tym podkreślić, iż w przypadku słuchaczy z Ukrainy jednym z głównych czynników wpływających na poziom znajomości języka rosyjskiego jest miejsce ich pochodzenia. Studenci z zachodniej części Ukrainy⁴ z reguły odznaczają się bierną i bardziej intuicyjną znajomością języka rosyjskiego, natomiast studenci ze wschodnich i północnych regionów⁵ bardziej zaawansowaną. Wynika to z silniejszych wpływów języka rosyjskiego na wschodzie Ukrainy, a języka polskiego na zachodzie. Poniższa mapa obrazuje procent populacji, która deklaruje, że język rosyjski jest jej językiem ojczystym. W zachodnich obwodach procent ten waha się pomiędzy 1,2% do 5,3%, poprzez 6,7%–9,5% w obwodach w centrum kraju, do wartości dochodzących do 69%, a nawet 75%.

Drugi powód to zaszłości historyczne. Do przełomu lat 90. XX wieku i upadku reżimu komunistycznego język rosyjski był na Ukrainie językiem urzędowym. Wraz ze zmianami ustrojowymi został natomiast wyrugowany ze szkół, toteż nowe pokolenie zna go jedynie ze słuchu, nie potrafi jednak pisać po rosyjsku i nie zna gramatyki tego języka. Kolejnym czynnikiem stanowiącym o różnorodności ukraińskich słuchaczy pod względem lingwistycznym są ich korzenie. Ze względu na zaszłości historyczne, część studentów ma korzenie polskie, a część rosyjskie. Niektóre osoby pochodzą też z rodzin mieszanych. Wszystko to powoduje, że grupy są heterogeniczne z punktu widzenia wyjściowej znajomości języka rosyjskiego. Niejednolitość tę pogłębia również fakt, iż w danej grupie językowej (początkującej bądź zaawansowanej) znajdują się również polscy studenci, których umiejętności lingwistyczne mogą różnić się od umiejętności ich ukraińskich kolegów⁶.

⁴ Do zachodniej części Ukrainy należą m. in. obwody: zakarpacki, iwanofrankowski, lwowski, wołyński, tarnopolski, itp.

⁵ Wschodnia część Ukrainy to m.in. obwody: ługański, doniecki, charkowski, zaporoski, dnipro-pietrowski itd.

⁶ Przed rozpoczęciem nauki języka rosyjskiego jest przeprowadzany test pisemny sprawdzający poziom znajomości języka.

Ryc. Procent populacji Ukraińców, deklarujący posługiwanie się językiem rosyjskim jako ojczystym. Procent podany za : <http://tadeusz-ludwiszewski.blogspot.com/2014/03/bez-w-oczywisty-sposob-zbednego-pytania.html>

3. Praktyczna nauka języka rosyjskiego

Wspomniana wyżej heterogeniczność lingwistyczna studentów stanowi ogromne wyzwanie dla wykładowców języka rosyjskiego. Prowadząc zajęcia z udziałem słuchaczy z dwóch odrębnych obszarów językowych i kręgów kulturowych, napotykają oni szereg trudności z tym związanych. Główny problem dotyczy języka, w którym są wykładane przedmioty z „modułu rosyjskiego”. Na zajęciach, obejmujących leksykę ogólną, gramatykę, ortografię, fonetykę i składnię, jednym z dylematów jest język, w którym należy podawać polecenia oraz tłumaczyć zagadnienia gramatyczne i fonetyczne. Heterogeniczność grupy sprawia, że zagadnienia tłumaczone w języku polskim będą zrozumiałe dla polskojęzycznej części grupy, lecz zbyt zawile i specjalistyczne dla części ukraińskojęzycznej, której terminy te są obce. W szczególności odnosi się to do terminologii językoznawczej, jak np. nazwy części mowy, przypadków gramatycznych czy trybów czasownika.

Drugim problemem jest nie tylko zrozumienie zasad gramatycznych, ale i umiejętność ich zastosowania w praktyce. Mając na uwadze to, że znajomość języka rosyjskiego przez Ukraińców jest intuicyjna i nieustrukturyzowana, należy pamiętać, że ich wiedza głęboka nie jest odpowiednio ugruntowana i nosi

niespójny charakter. Mają oni problemy z odmianą części mowy przez osoby, liczby czy przypadki, nie mówiąc już o trybach czy stronach (aspektach). Wynika to zapewne z różnic w programie szkolnym i z rozbieżności w sposobie tłumaczenia tych zagadnień na początkowych etapach nauki języka rosyjskiego w Polsce i na Ukrainie. Tłumaczenie tych kwestii po ukraińsku jest niemożliwe ze względu na to, iż studenci polskojęzyczni nie znają odpowiedniej terminologii w języku ukraińskim. Wynika to z faktu, że po dostaniu się na Uniwersytet Warszawski dopiero zaczynają naukę języka ukraińskiego od podstaw i ich słownictwo nie jest wystarczająco bogate, a ponadto łatwiej jest zrozumieć mechanizmy językowe wytłumaczone w języku ojczystym. Drugą przeszkodą jest to, że wykładowcy języka rosyjskiego nie władają językiem ukraińskim.

4. Zajęcia specjalistyczne

W Katedrze Ukrainistyki w 6. semestrze studiów licencjackich i w 4. semestrze magisterskich wprowadzane są zajęcia z tłumaczeń polsko-rosyjskich i rosyjsko-polskich pod nazwą warsztaty tłumaczeniowe. W grupach heterogenicznych pod względem językowym jest to duże wyzwanie dla wykładowców prowadzących ten przedmiot. Należy brać pod uwagę fakt, że dla Polaków obcym jest język rosyjski, lecz dla Ukraińców, zarówno rosyjski, jak i polski nie są ich językami ojczystymi. Dla polskiej części grupy zajęcia te są więc trudniejsze przy tłumaczeniach z języka polskiego na rosyjski, lecz Ukraińcy mają trudności z tłumaczeniem w obie strony. Obie grupy studentów w tłumaczeniu na rosyjski bardzo często wybierają błędny lub przestarzały ekwiwalent słownikowy, nieużywany w danym kontekście. Nie korzystają ze słowników specjalistycznych, nie znają kolokacji leksykalnych, robią błędy w odmianie wszystkich części mowy, nie potrafią posługiwać się tekstami paralelnymi. Duże kłopoty sprawia też warstwa kulturologiczna tekstów: frazeologizmy, aforyzmy, przysłowia, porzekadła, leksyka bezekwiwalentowa itp. Ukraińcy doświadczają jeszcze dodatkowych trudności z tłumaczeniem ze względu na niedostateczną znajomość języka polskiego (wielu z nich dopiero w Polsce rozpoczyna naukę języka). Ich teksty są niepoprawne na wielu poziomach lingwistycznych: ortograficznym, interpunkcyjnym, gramatycznym, leksykalnym, stylistycznym. Ten ostatni jest szczególnie widoczny, gdyż nie da się go łatwo zweryfikować za pomocą dostępnych programów komputerowych, które sprawdzają np. ortografię, literówki, a często i interpunkcję, jak np. popularny Word z pakietu Microsoft Office lub WordPerfect z pakietu Open Office.

Na warsztatach tłumaczeniowych na początku studenci próbują przekładać proponowane teksty sami, lecz popełniają przy tym wiele błędów, których przyczyny wspomniano powyżej. Ponadto przeważnie ich słownictwo jest dość ubogie, więc muszą nieustannie korzystać ze słowników i pomocy naukowych.

Zniechęceni nadmiarem pracy ze względu na niedostateczną znajomość języka przekładu, sięgają po pomoce translatoryczne. Robią to jednak nieumiejętnie. Mają tendencję do korzystania ze stron internetowych typu Google Translate nie w charakterze pomocy naukowej czy punktu odniesienia, lecz jako jedynego sposobu przekładu. Często nie weryfikują poprawności tłumaczeń podanych przez programy translatorskie, a nawet nie czytają przetłumaczonej treści przed oddaniem jej prowadzącemu jako własne tłumaczenie do oceny. Programy typu Google Translate natomiast, choć obsługują również języki używane przez nas na zajęciach, dostosowane są przede wszystkim do języka angielskiego. Algorytmy przez nie wykorzystywane bazują na dostępnym w Internecie korpusie tekstów, w którym wyszukują najczęściej występujące rekordy. Nie są jednak dostosowane do języków fleksyjnych, jakimi jest rosyjski, polski czy ukraiński. Ponadto korpus tekstów w tych językach jest zdecydowanie uboższy niż korpus anglojęzyczny. W efekcie, zarówno tłumaczenia maszynowe, jak i wykonywane przez studentów początkujących są niepoprawne. Prace oddawane na zajęciach są słabej jakości.

W 3. semestrze studiów magisterskich program przewiduje przedmiot pn. „język rosyjski turystyki, natomiast w 4. semestrze – „język rosyjski biznesu”. Trwają one przez jeden semestr każdy. Wprowadzane są tak późno, gdyż wymagają zaawansowanej znajomości języka. Skupia się na nich uwagę nie tylko na znajomości odpowiedniego słownictwa specjalistycznego, lecz również na znajomości i rozumieniu mechanizmów, związanych z danym obszarem wiedzy pozajęzykowej (np. sfera biznesu, handlu zagranicznego, kontaktów biznesowych itp. lub też specyfika funkcjonowania biura podróży, sposób organizacji ruchu turystycznego i obsługi klienta, funkcjonowania w branży turystycznej i hotelarskiej itp.). Podobnie jak w tłumaczeniach czy na zajęciach praktycznych, problem stanowi leksyka, która jest tłumaczona na język polski z rosyjskiego lub na odwrót, natomiast dla Ukraińców oznacza to podwójną pracę, gdyż muszą nauczyć się danej leksyki w obu obcych dla nich językach.

5. Wyzwania w nauczaniu języka rosyjskiego

5.1. Materiały do nauki

Na zajęciach z grupami mieszanymi polsko-ukraińskimi niemałym kłopotem jest dobór materiałów do nauki języka rosyjskiego. Materiały wydawane w Rosji są właściwie niedostępne na polskim rynku wydawniczym, natomiast te, które wydawane są w Polsce, nie zawsze są przystępne dla Ukraińców słabo władających językiem polskim. Ponadto prawo polskie nakazuje, aby polecenia na niższych etapach nauki były podawane w języku polskim lub choćby tłumaczone na ten język.

Trudności z doбором materiałów do zagadnień leksykalnych polegają na tym, że ćwiczona leksyka jest zazwyczaj tłumaczona na język polski. Dotyczy to

zadań na rozumienie tekstu pisanego lub zadań typowo leksykalnych, jak np. szczegółowych pytań na zrozumienie i zapamiętanie treści tekstu lub znaczenia poszczególnych wyrazów z kontekstu w początkowych etapach nauki. Ponadto dość duża część ćwiczeń polega na tłumaczeniu zdań czy wyrazów w parze językowej polski-rosyjski lub, na dalszych etapach, szukaniu różnic semantycznych. Kłopotliwe są też zagadnienia frazeologiczne i inne, ściśle związane z językowym obrazem świata i kulturą danego kraju⁷.

Wszystko to powoduje, że wykładowcy muszą sami preparować materiały do nauki, kserować fragmenty książek, nie są w stanie zaproponować studentom z grup mieszanych jednego podręcznika na cały rok akademicki. Powielając materiały, muszą zawsze pamiętać, żeby nie przekroczyć chronionego prawem autorskim limitu ilości stron możliwych do skopiowania z jednej książki, aby nie wejść w konflikt z prawem.

5.2. Interferencja językowa

Na wszystkich rodzajach zajęć wykładowcy mogą zaobserwować zjawisko interferencji językowej, które nasila się wraz z pogłębieniem znajomości języka obcego. *Słownik dydaktyki języków obcych* autorstwa A. Szulca termin „interferencja” definiuje jako „termin wprowadzony przez Weinreicha dla oznaczenia wszelkich odchyłeń od normy językowej, spotykanych w mowie ludzi posługujących się więcej niż jednym językiem. Odchylenia te powstają w wyniku nakładania się struktur języka wyjściowego na język przyswajany”⁸. *Tezaurus terminologii translatorskiej* pod redakcją J. Lukszyna definiuje to zagadnienie z kolei jako „naruszenie normy języka docelowego pod wpływem języka wyjściowego”⁹.

U studentów ukrainistyki zaobserwowano następujące typy interferencji: graficzną, fonetyczną, ortograficzną, gramatyczną oraz leksykalną. Wśród typowych przykładów interferencji graficznej wymienić należy błędne zapisy samogłosek i spółgłosek z użyciem znaków graficznych języka ukraińskiego, lecz niewystępujących w rosyjskim alfabecie. Należą do nich: samogłoska „i” (mylona z rosyjską samogłoską „u”), apostrof ’ w celu zmiękczenia spółgłosek (mylony ze znakiem miękkim), czy samogłoska „e” (mylona z „e”). Dość powszechnym błędem jest również użycie znaku miękkiego zamiast twardego w wyrazach typu *объявление, подъезд, объяснение*.

W przypadku interferencji ortograficznej najczęściej występują błędne zapisy samogłosek: „e” zamiast „э” (*ето* zamiast *это*, *екран* zamiast *экрэн*), „я” zamiast „а” (*загорять* zamiast *загорать*), „о” zamiast „а” (*робота* zamiast *работа*, *оброзование* zamiast *образование*, „о” zamiast „ё” (*чорное*

⁷ Temat ten jest zbyt szeroki i złożony na potrzeby niniejszego opracowania.

⁸ A. Szulc, *Słownik dydaktyki języków obcych*, Warszawa 1997, s. 91.

⁹ *Tezaurus terminologii translatorskiej*, red. J. Lukszyn, Warszawa 1998, s. 123.

zamiast *чёрное*), „ы” zamiast „и” (*жызынь* zamiast *жизнь*), „щ” zamiast „ш” (*Польша* zamiast *Польша*), „щ” zamiast „сч” (*щастье* zamiast *счастье*). Szczególnie kłopotliwe wydaje się wśród studentów stosowanie zasad ortograficznych dotyczących pisowni samogłosek „и” po głóskach szumiących (*ш, щ, ж, ч*) oraz *ц*, według których po wspomnianych głóskach nie piszemy „ы” (w takich wyrazach, jak na przykład *иить, жить, чисто, борци, цирк*). Problematiczne jest również przestrzeganie pisowni podwojonych spółgłósek np. „с” (*руский* zamiast *русский, професия* zamiast *профессия*), a także pomijanie w pisowni niektórych spółgłósek, które w języku rosyjskim są zredukowane w wymowie, na przykład w wyrazach *грустный, радостная, счастливое, солнце*, wynikające zapewne z faktu, iż w tych zgrupowaniach spółgłóski takie, jak np. *т* lub *н*, są niekiedy zredukowane w wymowie.

Na poziomie fonetyki można zauważyć tendencję do twardej artykulacji spółgłósek pod wpływem języka ukraińskiego (szczególnie dotyczy to spółgłóski „з” wymawianej gardłowo jako „х”), lub np. w formach bezokolicznikowych z występującym miękkim znakiem po twardej spółgłósce, typu *делать, читать, писать* studenci stosują twarą wymowę typu *делаты, читаты, писаты*.

Na poziomie gramatyki można zaobserwować następujące nakładanie się struktur z języka ukraińskiego: brak znaku miękkiego w 2. osobie w odmianie czasowników (*говориш* zamiast *говоришь, занимаешся* zamiast *занимаешься*) oraz błędne użycie znaku miękkiego w 3. osobie czasowników (*он стоить* zamiast *он стоит, она находится* zamiast *она находится*), błędą odmianę przymiotników i zaimków w rodzaju męskim i żeńskim (*этой* zamiast *этот, умной* zamiast *умный, украинскою* zamiast *украинскую*).

Do typowych błędów leksykalnych należą natomiast m.in. takie, jak: *кава* (zamiast *кофе*), *выкладач* (zamiast *преподаватель*) *перекладач* (zamiast *преподаватель*), *лікар* (zamiast *врач*), *шафа* (zamiast *шкаф*) i wiele innych, wynikających z interferencji zarówno z języka ukraińskiego, jak i polskiego.

Wnioski i uwagi końcowe

Podsumowując wcześniej wspomniane trudności językowe studentów Katedry Ukrainistyki, wynikające z różnic w poziomach znajomości języka rosyjskiego, należy podkreślić konieczność opracowania odrębnej strategii nauczania tego języka. Elementami tej strategii byłby m.in. podział na oddzielne grupy zajęciowe: Polacy (jedna grupa), Ukraińcy (druga grupa), które realizowałyby inny program nauczania, ewentualnie ten sam program, lecz z naciskiem na inne aspekty językowo-kulturowe. Program dla każdej grupy byłby dostosowany do stopnia i specyfiki zaawansowania językowego i uwzględniałby różnorodność wyjściowej znajomości języka. Ideałem byłoby stworzenie warunków do tego,

aby w grupach ukraińskich język rosyjski wykładała osoba władająca biegle zarówno językiem rosyjskim, jak i językiem ukraińskim. Dzięki temu wiedziałyby, jakie trudności mogą mieć z językiem rosyjskim studenci z Ukrainy oraz jak pracować nad ich wyeliminowaniem.

Konieczne byłoby opracowanie materiałów wykorzystywanych w toku nauki w taki sposób, by zarówno polecenia, jak i komentarze gramatyczne sformułowane były wyłącznie w języku rosyjskim. W ten sposób ograniczenie użycia języka polskiego na zajęciach (oprócz ćwiczeń polegających na tłumaczeniu słów, zwrotów czy zdań) w znacznym stopniu zminimalizowałoby zjawisko interferencji językowej.

Wspomniane zabiegi nie zawsze są jednak możliwe, głównie ze względu na ograniczenia w programie dydaktycznym jednostki naukowej i w obciążeniu godzinowym wykładowców, jak również różnej, zmieniającej się z roku na rok, ilości studentów z Ukrainy. Ponadto w przypadku hipotetycznego zatrudnienia osoby władającej językiem rosyjskim i ukraińskim na poziomie wykładowym wiązałoby się to z dodatkowymi kosztami.

Bibliografia

- Jakubiak O., Roguska J., *Specyfika nauczania języka rosyjskiego jako obcego w Katedrze Ukrainistyki w obliczu różnorodności kulturowej studentów*, wystąpienie na konferencji pt. „Internationalisation – practical challenges for university language centres”, zorganizowanej przez Stowarzyszenie Akademickich Ośrodków Nauczania Języków Obcych oraz Politechnikę Warszawską (4–5.12.2015 Warszawa).
- Mytnik I., *Warszawska ukrainistyka wczoraj i dziś. Przemówienie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Ukrainistyka – tradycje i współczesność” (Warszawa 6 grudnia 2013)*, [w:] „Studia Ucrainica Varsoviensia”, Warszawa 2015.
- Romaniuk S., Saniewska M., *Rzadko nauczany język sąsiada*, „Języki Obce w Szkole” 2014, nr 4, <http://jows.pl/content/rzadko-nauczany-j%C4%99zyk-s%C4%85siada> [dostęp: 1.03.2016].
- Szulc A., *Słownik dydaktyki języków obcych*, Warszawa 1997.
- Tezaurus terminologii translatorycznej*, red. J. Lukszyn, Warszawa 1998.

The Department of Ukrainian Studies in the light of new challenges of teaching Russian as a Foreign Language

Summary

The Department of Ukrainian Studies of the University of Warsaw has a long-lasting history of teaching Ukrainian language and culture. It was founded in 1953 and is the oldest center of Ukrainian studies in Poland. In the academic year 2012/2013, it introduced English and Russian languages as an obligatory part of the new curriculum at both bachelor's and master's degrees. Russian language is taught in a large variety of subject – from practical classes to theoretical lectures. These items are conventionally referred to as the “Russian module”. The aim of such a diverse program is teaching students a large variety of general and special vocabulary in order to allow them to achieve fluency in the widest number of communicational situations by giving them enough linguistic competence in these domains.

This article focuses on students from Ukraine, discusses their reasons for studying in Poland and the differences in their fluency in the Russian language as well as it shows their problems of linguistic interference resulting from the convergence of Russian, Ukrainian and Polish languages.

Keywords: Russian language teaching, Department of Ukrainian Studies UW, cultural diversity, students from Ukraine, motivation, degrees of fluency, challenges of teaching